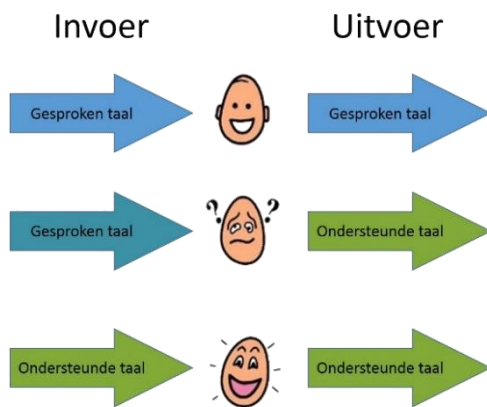

WAT IS AIDED LANGUAGE STIMULATION?

Aided Language Stimulation (ALgS) geeft gebruikers van Ondersteunde Communicatie meer communicatieve en taalvaardigheden. Er bestaan meerdere namen voor gelijkaardige methodieken, maar ze delen allemaal twee kernaspecten: een focus op kernwoordenschat en intensief modelleren. Verwijzingen naar een paar specifieke methodieken zoals Pragmatic Organisation Dynamic Display (PODD), Proloquo2Go en Score vind je onderaan dit document.

ONDERSTEUNDE COMMUNICATIE MET SYMBOLEN

ALgS baseert zich op uitgebreid wetenschappelijk onderzoek over normale taalontwikkeling. Bij ALgS ligt de nadruk op het verwerven van taal. Het verwerven van taal gaat altijd vooraf aan het actief gebruiken van taal. ALgS gaat ervan uit dat dit ook geldt voor "ondersteunde taal", en dus voor Ondersteunde Communicatie. Wanneer iemand niet kan communiceren met verbale taal, dan moeten we alternatieven aanbieden. ALgS maakt hiervoor gebruik van symbolen. Symbolen hebben het grote voordeel dat hun betekenis voor iedereen onmiddellijk duidelijk is of dat de tekst bij een symbool de betekenis duidelijk maakt. De betekenis van gebaren daarentegen is voor de omgeving zelden duidelijk zonder training of opleiding. Tante Margriet kan wel symbolen begrijpen, zeker met de geschreven tekst erbij, maar het is niet realistisch dat elk lid van de volledige familie alle gebaren begrijpt en ook zelf kan gebruiken.

Vrij vertaald naar: Gayle Porter (PODD)

Baby's horen al van bij de geboorte voortdurend gesproken taal. We praten immers veel tegen een kind en in elke situatie wordt gesproken taal aangeboden. Enkele maanden en duizenden voorbeelden van gesproken taal later, beginnen jonge kinderen dit te imiteren. Zo rond het eerste levensjaar duiken de eerste woordjes op in eenwoordzinnen.

Het kind blijft zinnen horen en begint daardoor woorden aan elkaar te plakken in eenvoudige zinnetjes. Complexere zinnen volgen pas na het horen van nog veel meer voorbeeldzinnen. De normale taalontwikkeling wordt voortgestuwd door communicatie en de vele duizenden voorbeelden die een kind krijgt van anderen. We leren hoe gesproken taal werkt en hoe we ze functioneel kunnen gebruiken in de communicatie.

Hetzelfde gebeurt bij het leren van een nieuwe taal. Dit gaat het snelst door een taal heel veel te horen of te lezen.

Eigenlijk vragen we van OC-gebruikers hetzelfde. Leren communiceren met bijvoorbeeld symbolen is in feite hetzelfde als een nieuwe taal leren. Maar van OC-gebruikers verwachten we dikwijls dat ze vanaf het begin hun communicatieboek actief gebruiken, terwijl bijna niemand in hun omgeving zo'n boek gebruikt. Maar weinig mensen "spreken" hun taal, waardoor ze veel minder van voorbeelden kunnen leren. Als dat al gebeurt, beperkt het zich vaak tot enkele momenten per week in de therapieruimte of tot het leren van andere OC-gebruikers in de klas, die dikwijls ook niet goed communiceren. Eventuele verstandelijke beperkingen maken het leren van een nieuwe taal nog moeilijker. De kans op succes voor het dagelijks, efficiënt gebruik van de nieuwe OC-taal is dan ook vrij klein. Alleen het aanreiken van veel voorbeelden van de nieuwe taal, zoals dat voor een gesproken taal gebeurt, geeft een kans op slagen.

Zou het voor je zelf mogelijk zijn om Russisch te leren spreken in je huidige, volledig Nederlandstalige, omgeving? Welk verschil zou het maken als je twee keer per week gedurende een half uur een les Russisch krijgt? Wat indien je een maand helemaal alleen in Rusland op vakantie zou gaan?

INTENSIEF MODELLEREN

Hoe meer mensen rond de OC-gebruiker de nieuwe taal actief gebruiken en hoe meer dat in verschillende contexten gebeurt, hoe sneller en hoe beter de OC-gebruiker de nieuwe taal oppikt. Dit actief gebruik door communicatiepartners noemen we modelleren. Het zijn dus in de eerste plaats de ouders, professionals en begeleiders die communicatiekaarten hanteren om iets te vertellen, instructies te geven, iets te vragen of tijdens een spel. De communicatiepartners ondersteunen hun eigen verbale taal voortdurend met een visuele taal, symbolen in dit geval. Ze blijven ook wel praten.

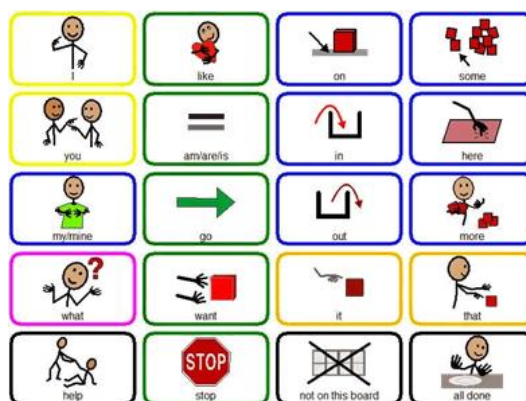
Lindy McDaniel, 2014, youtube video

Bij ALgS stellen we geen enkele eis aan een nieuwe OC-gebruiker, hij of zij wordt niet verplicht om de symbolen in zijn communicatie te gebruiken. We starten gewoon met heel veel modelleren. De manier van modelleren kan individueel worden aangepast, het principe niet. De potentiële gebruiker moet niet aan enige voorwaarde voldoen om modelleren te kunnen gebruiken; dit kan altijd en bij iedereen. We verwachten maar een resultaat op lange termijn. Vaak begint het met brabbelen of in dit geval, willekeurig aanwijzen. De eerste initiatieven van de OC-gebruiker belonen we op dezelfde manier als het gebrabbel van een jong kind, met nog meer taalinput, zowel gesproken als via het OC-middel. Eenwoordzinnen volgen soms pas na maanden modelleren. Pasgeboren kinderen doen er ook gemiddeld 12 maanden over voor ze hun eerste woordjes beginnen te spreken.

We mogen van een OC-gebruiker niet verwachten dat hij al na een paar weken de nieuwe taal actief kan inzetten. Voor sommigen is dit zeker mogelijk, maar voor anderen zeker niet. Naast veel modelleren is ook veel geduld belangrijk. De verwachtingen aan de gebruiker liggen, zeker in het begin, bijzonder laag. Dit is in tegenstelling tot de verwachtingen die we stellen aan de omgeving: die moet zorgen voor een continu taalbad. Modelleren leert daarbij niet alleen de betekenis van symbolen aan, maar ook de structuur van taal en van een communicatieboek. Door veel modelleren ontstaat er ook herkenning waar bepaalde woorden te vinden zijn.

KERNWOORDENSCHAT

ALgS heeft ook een zeer grote invloed op de samenstelling van een communicatiesysteem. Met een lijst van vooral zelfstandige naamwoorden ga je de gebruiker weinig kunnen vertellen, vragen, opmerken... ALgS maakt vooral gebruik van kernwoordenschat; dit zijn de tientallen tot enkele honderden meest gebruikte woorden in de dagelijkse communicatie zoals: ik, willen, hebben, veel, nu, nog... Onderzoek toonde aan dat in het Engels ongeveer 80% van de gesproken taal bestaat uit slechts 300 kernwoorden, die ongeacht de communicatiepartner, de context of het onderwerp, veel gebruikt worden. Het zijn functiewoorden, de woorden die de taal maken. Maar het gaat dan wel om abstracte woorden zoals: dat, is, heel, groot... Van heel wat OC-gebruikers wordt vermoed dat ze deze woorden niet kunnen aanleren omdat de begrippen te abstract zijn. Maar ook dat is een reden om te modelleren. Door modelleren worden deze woorden honderden keren gebruikt in verschillende contexten en door verschillende communicatiepartners. Dit veelvuldig gebruik zorgt ervoor dat de betekenis wel doordringt. Net zoals peuters abstracte begrippen zoals jij, nog, kijken, nu... ook oppikken.

Kate Ahern, 2014

THE LEAST DANGEROUS ASSUMPTION

In deze context is 'The least dangerous assumption' bijzonder relevant. Met dit concept gaat men ervan uit dat het beter is om de mogelijkheden van iemand te overschatten dan te onderschatten. Als men overschat, kan men na lange tijd concluderen dat men te veel heeft aangeboden, maar dat is niet erg. Maar als men onderschat, mist de persoon veel ontwikkelingskansen. Let op: het gaat hier over wat wij aanbieden, niet over wat wij verwachten! Recent wetenschappelijk onderzoek heeft bovendien aangetoond dat de taalontwikkeling bij kinderen met een verstandelijke beperking dezelfde stappen doorloopt als de normale ontwikkeling. We mogen dus verwachten dat OC-gebruikers deze kernwoordenschat kan leren, als dit maar voldoende wordt aangeboden. Bedenk immers: als wij deze 300 woorden zo dikwijls op een dag gebruiken, dan zijn het ook de woorden die wij eigenlijk al het meest, in gesproken vorm, modelleren.

NEDERLANDSE VERTALING

Een grote uitdaging voor het Nederlandse taalgebied is vertaling. Kernwoordenschat is voor een belangrijk stuk taalafhankelijk. Vertalen is dus niet zomaar woord op woord te doen en vraagt heel wat tijd. Vertalingen uit het Engels zijn nog maar in beperkte mate gebeurd. ISAAC-NF steunt momenteel wetenschappelijk onderzoek om ook voor het Nederlandse taalgebied de kernwoordenschat in kaart te brengen.

Score en PODD zijn enkele systemen die na een extra vertaalslag voor het Nederlandse taalgebied ter beschikking zijn. Crescendo, de woordenschat van Proloquo2Go is gebaseerd op taalonderzoek en Nederlandse woordlijsten en is geen vertaling.

Je kan ook zelf aan de slag gaan om kernwoorden te selecteren:

- Doe enkele willekeurige activiteiten met de OC-gebruiker.
- Neem daarbij enkele minuten van je eigen spraak op (eventueel voor meerdere begeleiders).
- Beluister dit en turf de woorden. De meest voorkomende woorden zijn de eerste woorden die je op een communicatiekaart zet om te modelleren. Het wel belangrijk om ook randwoordenschat te selecteren (zelfstandige naamwoorden, werkwoorden). Zij geven immers de inhoud van jouw boodschap weer.
- Alleen met kernwoorden communiceren is niet mogelijk en zeker niet aan te raden. Gail van Tatenhove, een logopediste uit de VS met jarenlange ervaring op het vlak van kernwoordenschat en OC, raadt aan om de verhouding aantal kernwoorden/aantal randwoorden ten minste 4/1 te maken.

SCORE

Dit oorspronkelijk Duits systeem is vertaald voor Mind Express. Vanuit Mind Express kan je communicatieboeken printen of in Mind Express gebruiken. Aan Score is een curriculum gekoppeld waarmee je leert welke woorden te modelleren en hoe actief gebruik van de kernwoordenschat te stimuleren. Er bestaan twee versies voor gebruik in Mind Express, de standaardversie en een versie die is aangepast met grote vakken voor mensen met ernstige motorische en of visuele beperkingen.

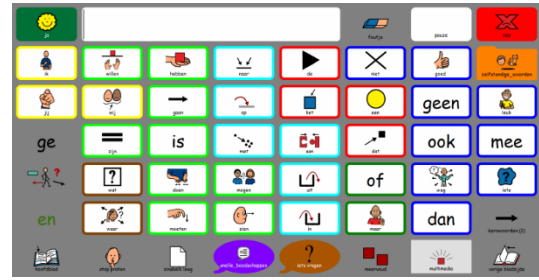
www.jabbla.com/communicatie/score/

Meer informatie over Score(Duitstalig): www.fbz-uk.uni-koeln.de

ALOHA

ALOHA is een Nederlandstalige kant-en-klaar symbolenwoordenschat voor kinderen en jongeren die niet of nauwelijks kunnen spreken. Er is een starterswoordenschat (ALOHA 1) waarbij kinderen stapsgewijs hun bedoelingen en intenties leren uiten. Met de variant voor gevorderden (ALOHA 2) zijn ze in staat om zich volledig uit te drukken tot vragen stellen en grapjes maken toe. Binnen ALOHA wordt gebruik gemaakt van een combinatie van kernwoordenschat (veelgebruikte woorden) met randwoordenschat (inhoudswoorden). De kernwoordenschat is verzameld op een vaste plaats en snel toegankelijk. De woordenschat is opgedeeld in woordsoorten: persoonlijke voornaamwoorden, werkwoorden, voorzetsels, lidwoorden, bijvoeglijke naamwoorden/bijwoorden en zelfstandige naamwoorden. ALOHA is beschikbaar in een Nederlandse of een Vlaamse versie.
www.jabbla.com/communicatie/aloha/

PODD PRAGMATIC ORGANIZATION FOR DYNAMIC DISPLAY

PODD is een volledig taalsysteem. Net als iedere taal moet deze taal worden aangeleerd. Gebruikers leren deze taal doordat de mensen die om de gebruiker heen staan het voordoen. Dit noemen we modellen. De omgeving van de gebruiker is dus belangrijk. Deze omgeving moet getraind worden in het gebruik van PODD. Zij zijn verantwoordelijk van het juist aanleren van het gebruik van PODD. Als zij het verkeerd voordoen, zal de gebruiker het verkeerd leren en niet tot volledige autonome communicatie komen.

Meer informatie PODD:

- <http://response-able.nl/>
- <http://practicalaac.org/practical/how-i-do-it-using-podd-books-and-aided-language-displays-with-young-learners-with-autism-spectrum-disorder/> (Engelstalig)
- Aankopen van kant en klare PODD-boeken: www.talkactive.nl/
- Extra (betalende) module in Mind Express: www.mindexpress.be → zoeken op PODD

PROLOQUO2Go / CRESCENDO

Proloquo2Go is ontworpen om communicatievaardigheden te vergroten en taalontwikkeling te stimuleren. Het is sterk gebaseerd op het gebruik van kernwoordenschat. De app, alleen voor iOS, is geschikt voor zowel beginners als gevorderden, en kan gebruikt worden door individuen met verschillende fijn-motorische, visuele en cognitieve vaardigheden. Er is ook gekeken naar een aanpassing voor het Vlaamse taalgebied.

Meer informatie over Proloquo2 en Crescendo:
www.assistiveware.com/product/proloquo2go

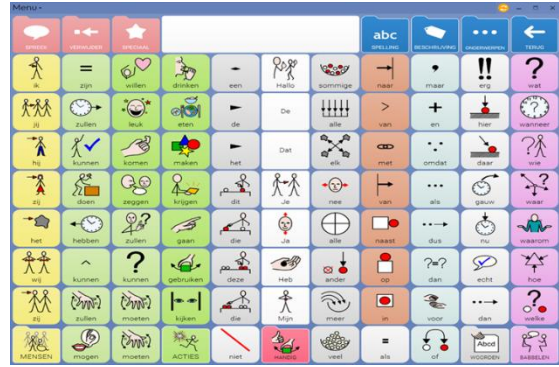

BEELINE

Beeline is een gratis 'GridSet' binnen Grid3 met kernwoordenschat, randwoordenschat en korte zinnen om boodschappen mee te genereren. Het grootste deel van de woordenschat wordt bereikt door één of twee selecties, met maximaal drie selecties, voor de meerderheid van de woorden. Beeline volgt een vaste structuur die het eenvoudig maakt om nieuwe woorden te vinden en toe te voegen. Door de vaste lay-out kan de gebruiker zinnen genereren door middel van motorische planning.

Meer informatie over Grid3:

<http://skil.skilate.com/nl/producten/ondersteunde-communicatie>

MEER INFORMATIE

www.isaac-nf.nl/nieuws/onderzoek → Leidraad Ondersteunde Communicatie

YouTube

Modem heeft een YouTube-afspeellijst gemaakt over beginnende communicatie. Je krijgt er een vrij goed beeld van waar het om gaat. De video's zijn gerangschikt van kort inleidend tot langer en diepgaander.

- <http://bit.ly/ALgSModem>

Modelleren, Modeling, Aided language stimulation/input:

- <http://practicalaac.org/strategy/656/>

Basiswoordenschat, Core Words:

- www.assistiveware.com/assistiveware-core-word-classroom

- <http://myvolusiaschools.org/ese/Pages/Core-Vocabulary-Communication-Boards.aspx>

- www.vantatenhove.com/papers.shtml

- www.project-core.com/core-communication-systems/

Algemeen:

- www.assistiveware.com/overview-dos-and-donts-aac

- www.vantatenhove.com

- www.lindaburkhart.com/handouts.htm

- www.tobiipraat.nl/

Leren lezen met de hulp van ALgS:

- <http://practicalaac.org/tag/literacy/>

- www.janefarrall.com/

- <http://practicalaac.org/video/video-of-the-week-improving-literacy-outcomes-for-individuals-with-asd-and-limited-speech/>

Communicatiemap maken, praktisch:

- <https://www.youtube.com/watch?v=oUFS3MGgt8Q&t>

- https://youtu.be/ctF2_EFIrw8?t=1m35s

Literatuur:

- Jorgensen, C., The Least Dangerous Assumption, Disability Solutions, Fall 2005
- Sennott S.C. et al, AAC Modeling Intervention Research, Review, Research and Practice for Persons with Severe Disabilities, 2016 Vol 41(2) 101-115
- Van Tilborg, A., & Deckers, S. R. J. M. (2016). Vocabulary selection in AAC: Application of core vocabulary in atypical populations. ASHA SIG 12: Perspectives on Augmentative and Alternative Communication, 1, 125-138.
- Deckers, S. R. J. M., Van Zaalen, Y., Van Balkom, H. & Verhoeven, L. (2016). Core vocabulary of young children with Down syndrome. Augmentative and Alternative Communication, 33, 77-86.

Enkele gelijkaardige methodieken

Er bestaan nog andere methodieken die gebruik maken van modellering en basiswoordenschat zoals LAMP (Language Acquisition through Motor Planning) of Natural Aided Language Boards. Ze doen het allemaal op een specifieke manier. Lees zeker volgend opiniestuk over het onderscheid tussen de methodieken:

<http://teachinglearnerswithmultipleneeds.blogspot.be/2016/08/in-world-of-aac-it-matters-little-what.html>.

Modem, expertnetwerk ondersteunende technologie

T + 32 (0)474 96 58 98

E modem@thomasmore.be

W www.modemadvies.be

F www.facebook.com/modemadvies

 www.modemadvies.be/nieuwsbrief

ISAAC-NF

E info@isaac-nf.nl

W www.isaac-nf.nl

F www.facebook.com/ISAACnf

 <http://www.isaac-nf.nl/nieuws/nieuwsbrief>